

ÇEVRE EKONOMİSİ

“DOĞAL KAYNAKLAR VE EKONOMİ

Sunumu Yapan Kişi

2024

DERS İÇERİĞİ

1.EKONOMİ VE DOĞA İLİŞKİSİ

2.DOĞAL KAYNAKLARDA KİTLİK SORUNU

3.DOĞAL KAYNAKLARIN EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİ

4. DOĞAL KAYNAKLAR MUHASEBESİ

1. EKONOMİ VE DOĞA İLİŞKİSİ

- Doğal kaynakların toplumun refahı üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır. Bir toplum sahip olduğu doğal kaynakları diğer üretim faktörleri ile uyumlu bir şekilde üretimde kullandığı ölçüde zenginleşebilecektir.
- Günümüz dünyasında doğal kaynaklar olmadan bir mal ve hizmet üretimi düşünülemez . Dolayısıyla sahip olunan doğal kaynakların refah düzeyine etkisinin toplumun üretim sürecindeki verimlilik ve beceri düzeyine bağlı olduğu ifade edilebilir .

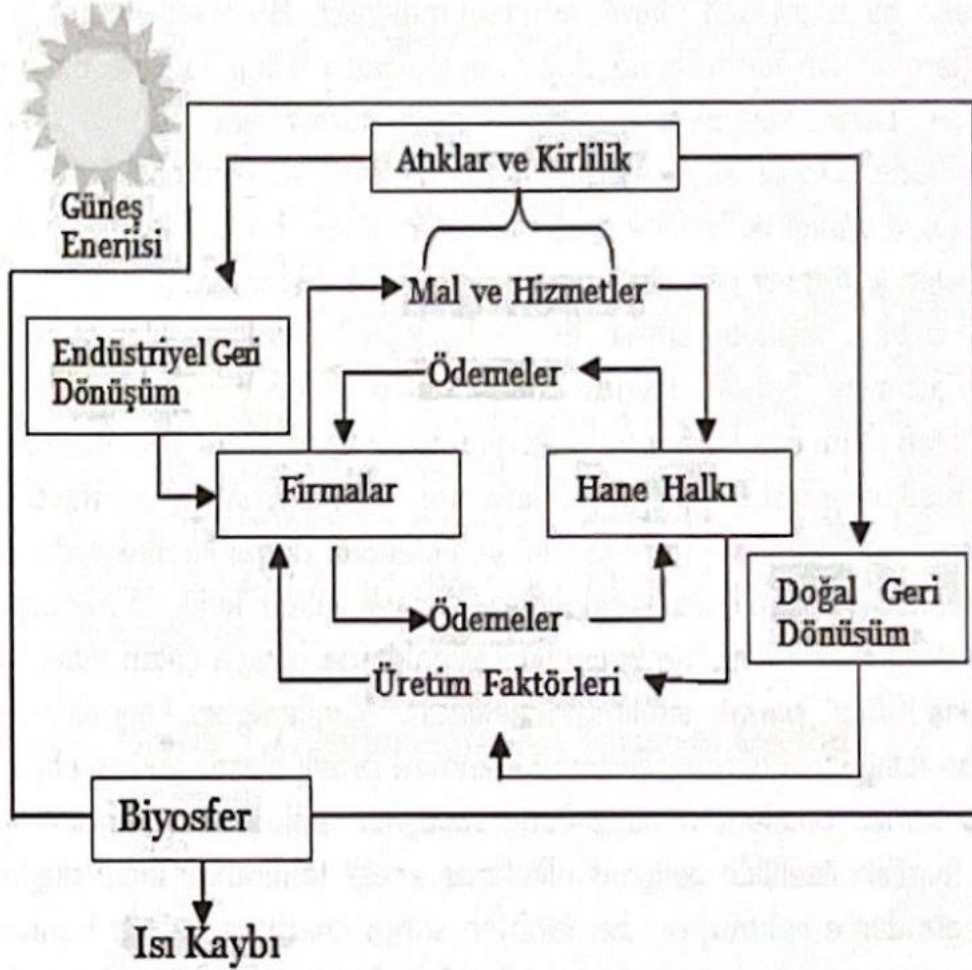

- Bir ekonomide doğal kaynakların kullanımı doğayı iki şekilde etkiler .Bunlardan birincisi doğal kaynakların mal ve hizmet üretiminde girdi olarak kullanılmasıdır. Burada doğal kaynaklar ya işlem görmek üzere ya da faydalanma suretiyle üretim sürecine girdi olarak alınırlar . Demir madeninin hammadde olarak kullanımında olduğu gibi üretime dahil edilmesi , ya da bir ormanlık alanın milli park amacıyla kullanılması örneğinde olduğu gibi yararlanma şeklinde ekonomiye katkı sağlar.
- İkinci durumda ise doğaya atık bırakılmaktadır. Doğal kaynaklar kullanılarak üretilen mal ve hizmetlerin üretim süreçleri ve tüketim süreçleri sonucunda ekonomik sistemin içerisinde bulunduğu doğa adı verilen ekolojik sisteme atık bırakılmaktadır. Söz konusu atıkların gerekli önlemler ile azaltılması mümkündür.

İKTİSADİ AKIM ŞEMASI

- İktisadi akım şeması diğer bir deyişle ekonomik sistem kendinden daha büyük bir sistem olan ekolojik sistemin bir alt bileşeni şeklinde ifade edilebilmektedir .Bu sistemde dışarıdan alınan tek girdi güneş ve ısı enerjisi olmakta bunun dışındaki tüm girdiler ekolojik sistemden karşılanmaktadır. (Ortaya çıkan atıkların geri dönüşüm süreçleri ile üretim faktörlerine nasıl entegre edildiği gösterilmektedir.)

- Ortaya konan bu ekonomi ve doğa ilişkisi pek çok faktör tarafından etkilenip değişebilmektedir . Örneğin ; teknoloji , kurumsal altyapı , demografik yapı...
- rnek verecek olursak gelişen çevreci bilinç artık doğaya saygılı , çevreyi kirletmeyen üreticileri ve ürünleri ön plana çıkarmaktadır. Böylelikle evreye bırakılan atıkların çevreci bilincin gelişmesi ile daha d azalması beklenmektedir. Geri dönüşüm faaliyetleri ile de doğal kaynaklarda oluşması muhtemel kıtlık olgularının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

DOĞAL KAYNAKLARDA KİTLİK SORUNU

- Ekonomi k t kaynaklar ile sonsuz insan ihtiyaçlarının nasıl karşılandığını inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda k t kaynaklar ile doğal kaynaklara atıf yapılmaktadır. Doğal kaynakların bir girdi olarak kullanılması insanoğlunun yeryüzünde varlığı ile ba lamasına rağmen bu kaynakların t keneneceğine ilişkin kötümser görüşler sanayi devrimine dayanmaktadır.Sanayi devrimi ile birlikte ba layan kitlesele üretimde doğal kaynaklara olan talep hızlı bir şekilde artmıştır. Sanayi devrimi öncesinde yiyecek,su ve oduna ilişkin kıtlık beklentileri daha çok kömür ve  elik gibi doğal kaynaklara yönelmiştir.

- Kıtlık kavramı daha çok yenilenemez doğal kaynaklarda ortaya çıkması muhtemel bir sorun gibi görünse de , yenilenebilir doğal kaynaklarda da ortaya çıkabilir. Yenilenemez kaynaklarda ortaya çıkan kıtlık “Birikmiş Kıtlık “ olarak isimlendirilirken yenilenebilir kaynaklarda ortaya çıkan kıtlık kavramı ise “Akış Kıtlığı “ olarak isimlendirilir.
- Yenilenemez kaynaklarda ortaya çıkan kıtlığa petrol rezervlerinin tükenmesi örnek olarak gösterilebilir.
- Doğal kaynakların kıtlığı üzerinde önemli bir faktör olan konu ise doğal kaynakların fiyatlarının zaman içerisindeki hareketleridir. Doğal kaynağın kıt olmaya başlaması o doğal kaynağın fiyatının artmasına neden olacaktır.

DOĞAL KAYNAKLARIN EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİ

- Üretim sürecinde kullanılan girdilerin büyük bir kısmı doğal kaynaklardan elde edilmektedir. Dolayısıyla yenilenemez ve yenilenebilir nitelikteki doğal kaynaklar nedeniyle üretimin ve ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği söz konusu olmaktadır. Yenilenemez kaynaklarda bir kıtlık söz konusu olduğunda hem mevcut üretim artış hızını sınırlandıracak hem de gelecek nesillerin üretim olanaklarını kısıtlayacaktır. Eğer yenilenebilir kaynakların kullanım oranı yenilenme oranını aşarsa söz konusu doğal kaynaklarda tükenme sorunu ortaya çıkacaktır.

- Bazı ülkeler bazı doğal kaynaklarda dünya rezervinin büyük bir kısmına sahip iken bazı doğal kaynaklarda oldukça fakir durumdadır. Örneğin Türkiye bor madeninde dünya rezervinin önemli bir kısmına sahip iken bilinen petrol rezervleri açısından oldukça fakir bir durumdadır.
- Ülkelerin her bir doğal kaynak açısından farklı rezervlere sahip olması doğal kaynakların dünya üzerinde homojen dağılmamasının bir sonucudur. Bu nedenle ekonomilerin kalkınma ve gelişme düzeylerine ülkelerin doğal kaynak zenginliği farklı düzeylerde etki etmektedir. Çünkü her gelişmiş ülke doğal kaynak zenginliğine aynı oranda sahip olmadığı gibi her geri kalmış ve fakir ülke de doğal kaynak bakımından benzer özellikler taşıdığı söylenemez

- Bazı görüşler doğal kaynak stokunun gelişmeyi desteklediği bazı görüşler de düşürdüğünü söylemektedir. Üretimin önemli girdisinin doğal kaynaklar olduğu düşünülürse ülkelerinin gelişmişik düzeyinin doğal kaynaklar ile doru orantılı olacağı sonucuna varılabilir.
- Fakat kalkınma istatistiklerine ve dünyadaki doğal kaynak dağılımına bakıldığında bu çıkarımın çok da doru olmadığı anlaşılmaktadır. Örneğin Ortadoğuda yer alan petrol zengini ülkelerin ve maden zengini bazı Afrika ülkelerinin pek çoğu gelişmiş sanayi ülkeleri arasında yer almamaktadır.
- Bu ülke ve bölge örnekleri incelendiğinde ekonomik gelişmeyi etkileyen faktörün doğal kaynak stoğuna sahip olmanın ötesinde bunları verimli ve sürdürülebilir şekilde kullanabilmek olduğu görülecektir.

KAYNAKLARIN LANETİ

- Doğal kaynakların laneti kavramı özellikle zengin doğal kaynaklara sahip olan Ortadoğu ülkeleri için kullanılan bir kavramdır. Bu ülkelerin sahip olduğu zengin petrol kaynakları ile huzurlu ve refah içerisinde bir hayat sürmeleri beklenirken pek çoğunda iç karışıklıklar ve savaşlar yaşanmaktadır.
- Bunun nedeni olarak söz konusu ülkelerde kaynaklardan elde edilen gelirin halkın refahına değil de kamu otoritesine yakın bir kesim tarafından kullanılması gösterilebilir. Bu da rüşvet ve yolsuzluk gibi uygulamaların yaygınlaşmasına neden olmaktadır. (Sonuç ekonomik kalkınma ve sosyal refah arttırılamamakta)

DOĞAL KAYNAKLAR MUHASEBESİ

- Eğer doğal kaynaklar kullanılarak mal ve hizmet üretimi gerçekleştiriliyor ve bu mal ve hizmetler nihai bir ürüne dönüştürülüyorsa bunlar Milli Hesaplama Sistemi içerisinde gösterilir. Buna rağmen bir ülkenin sahip olduğu doğal kaynakların miktarı kalitesi ve potansiyeli milli gelir hesaplarında gösterilmez . Üretim düzeyleri aynı fakat hava kaliteleri çok farklı (sanayi kentindeki kirli hava ile ormandaki kentin salıklı havası) kentlerin milli gelirleri ve refah düzeyleri geleneksel milli gelir hesaplarında aynı gözükecektir.
- Dolayısı ile doğal kaynaklardaki artış veya azalışlar milli gelir rakamlarına yansımaz.

- Birleşmiş Milletler bu eksikliği giderebilmek için SNA ile Bütünleşik Çevresel ve Ekonomik Muhasebe biçiminde bir uydu hesaplar sistemi önermiştir. Bu hesap sistemi hem makroekonomik hem de mikroekonomik alanlarda çevresel ve ekonomik performansı göstermek için gerekli olan verileri sağlamaktadır . SEEA (The System of Environmental-Economic Accounting) 4 adet hesap bileşeninden oluşmaktadır :
- 1) Fiziksel ve parasal ölçüme dayanan doğal kaynak varlık hesapları
- 2) Fiziksel ve parasal ölçme verilerini birleştiren hibrit hesapları
- 3) Parasal ölçme birimleri yerine fiziksel ölçme birimlerle hesaplanan fiziksel akış hesapları
- 4) Çevresel koruma hesapları

SORULAR

- Doğal kaynak bakımından zengin olan ülkelerin çoğu neden fakirdir ?
- Doğal kaynakların ekonomi üzerinde olumlu etkileri nelerdir ?

- 1) Kaynakların sürdürülebilir yönetimine odaklanmamış olmaları , kaynakların adil bir şekilde dağıtılmaması , yeterli altyapıya ve insan kaynağına yatırım yapılmaması gibi faktörler rol oynayabilir. Ayrıca doğal kaynaklarının kontrolünün az sayıda insan veya grup tarafından elde tutulması ve bu kaynaklardan elde edilen gelirin adil bir şekilde dağıtılmaması da başka bir neden olarak gösterilebilir. (teknolojik yetersizlik , hammaddeyi işleyememe)
- 2)Doğal kaynaklar ihracat geliri sağlayarak ülke ekonomisine katkı sağlayabilir. Aynı zamanda doğal kaynakların işlenmesi ve kullanımıyla ilgili endüstriler ekonomiyi canlandırabilir ve istihdam yaratır . Doğal kaynaklar enerji üretimi gibi temel endüstriler için gerekli hammaddeleri sağlar bu da sanayileşme ve teknolojik gelişmeyi teşvik edebilir. Altyapı gelişimine ve ekonomik kalkınmayı destekler .